

POLSKI
INSTYTUT
STUDIÓW
NAD SZTUKĄ
ŚWIATA

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

100 LAT
AWAN
GARDY
W POLSCE

VII KONFERENCJA SZTUKI NOWOCZESNEJ W TORUNIU

FORMIŚCI – BUNT / ZDRÓJ – JUNG IDYSZ.
W STULECIE POLSKIEJ AWANGARDY

Fryderyk Kleinman

Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu
Wały gen. Sikorskiego 13

7-9.11.2017

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata, Zakład Historii Sztuki Nowoczesnej Wydziału Sztuk Pięknych oraz Zakład Literatury Młodej Polski i Dwudziestolecia Międzywojennego Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w związku ze stuleciem niepodległości postanowiły poświęcić VII Konferencję Sztuki Nowoczesnej problematyce polskiej awangardy artystycznej lat 1917-1923, w szczególności trzem najważniejszym, lecz bardzo stylistycznie i programowo odmiennym grupom artystycznym. Konferencja, która będzie miała miejsce w Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu, powinna objąć szeroki zakres zagadnień składających się na program, twórczość plastyczną, literacką i teatralną, a także działalność polityczno-społeczną tych grup. Formiści – najszerza z nich, była stowarzyszeniem skupiającym młodą generację twórców, podzieloną na nurty: ekspresjonistyczno-kubizujący (kubo-ekspresjonistyczny) oraz klasycyzujący (pod wpływem Eli Nadelmana), których program i twórczość ewoluowały w kierunku sztuki narodowej i państwowotwórczej, zmodernizowanej przez awangardę. Bunt – to ściślejsza grupa ekspresjonistycznych artystów, związanych z Berlinem, o radykalnie lewicowym programie politycznym, łączącym się jednak ze wsparciem Józefa Piłsudskiego, która poprzez geometryzację przedstawień po raz pierwszy w Polsce ewoluowała do sztuki abstrakcyjnej. Na uwagę zasługuje także ich współpraca z pisarzami skupionymi wokół poznańskiego pisma „Zdrój”. Wreszcie Jung Idysz – grupa twórców, która od ideologii żydowskiego „odrodzenia narodowego” przeszła do lewicowego zaangażowania politycznego, tworząc odmienną, metaforyczną sztukę tzw. ekspresjonizmu żydowskiego, wyrażającą mistyczną – chasydzką wizję świata. Ruch artystyczny, którego szczyt przypadł na około 1920 rok, rozpoczął się w 1905 roku w kręgu krakowskiej „Grupy Pięciu”, a przede wszystkim w znakomitej twórczości polskich malarzy i rzeźbiarzy w kolonii w Paryżu, którzy repre-

zentowali szeroki przekrój kierunków i postaw od postimpresjonizmu (Ślewiński, Peske, Muter), przez fowizm (Stückgold, Gwozdecki), klasycyzm, często ewoluujący do Art déco (Nadelman, Zak, Merkel), kubizmu (Marcoussis, Hayden, Lambert Rucki) i École de Paris (Kisling). Ważne jest zbadanie fascynującego niemiecko-rosyjskiego pogranicza kulturowego na ziemiach polskich – zarówno w obszarze sztuk plastycznych, jak i literatury, teatru czy filmu – od Kowna po Katowice, skąd pochodziło wielu wybitnych polskich, niemieckich i żydowskich artystów. Program konferencji podzielony zostanie na części: krajową (wewnątrzpolską) i międzynarodową, służącą badaniom porównawczym. Nasuwa się wiele zagadnień historycznych, społeczno-kulturalnych, ideowych, które w momencie wojennego rozpadu starego porządku pojawiły się, tworząc pełną napięć kulturę nowego państwa. Jaki był stosunek generacji młodej awangardy do poprzedniego pokolenia, skupionego w towarzystwach „Sztuka” czy „Wiener Sezession”? Jak młodzi pisarze i dramaturdzy zapatrywali się na dokonania Młodopolskich poprzedników? Czy był to generacyjny konflikt młodych ze starymi (jak w Niemczech) czy kontynuacja (Malczewski, Wyspiański, Pautsch)? Jak przedstawiał się stosunek członków grup (i innych artystów) do okropności wojny, po której miało nastąpić wyzwolenie ludzkości, a nastąpiły nowe wojny i rewolucje. Stąd w twórczości „aktywistycznych” grup (jak Bunt i Zdrój) pojawiły się interpretacje Jezusa Chrystusa jako Nowego Człowieka – rewolucjonisty i ikonografia z Nowego Testamentu jako wyraz nadziei na zmianę. A ten sam Jezus – Nowy Człowiek stawał się w twórczości żydowskich artystów prorokiem, łączącym Stary i Nowy Testament, wprowadzającym Żydów do nowej, judeo-chrześcijańskiej Europy. Jak należy zdefiniować pojęcie grup artystycznych, z których Bunt był pierwszą założoną po ustaniu działań w Cesarstwie Niemieckim. Od Wiednia po Rygę, od Hamburga do Bukaresztu powstawały grupy artystyczne o różnym programie, konstrukcji i formach działania, często poprzedzone ruchem „niezależnych wystaw” i konfliktem pokoleń. Skąd czerpały wiadomości o sztuce? Jaką rolę spełniał zadziwiający „kanał” w jidysz, łączący Moskwę i Kijów przez Warszawę i Berlin z Paryżem i Nowym Jorkiem)? Jakimi cechami odznaczały się owe grupy? Jakie stosunki panowały w grupach wielonarodowych? W jakich środowiskach egzystowały, komunikując się (lub nie) przez własnych teoretyków i prasowych krytyków ze społeczeństwem. Jaką rolę spełniały wydawane przez nie pisma? Jak kontaktowały się ze światem, wysyłając członków i własne dzieła na wystawy do Paryża lub Berlina czy przedstawicieleli na Kongres Sztuki w Düsseldorfie? Jaka była rola i pozycja kobiet w grupach? Jakie były relacje między plastykami, literatami czy krytykami w grupach? Jak korespondowały ze sobą dokonania plastyczne i literackie? Jak artyści plastycy oddziaływali na literaturę, teatr, film i czy to oddziaływanie było dwukierunkowe? Jak przekładano założenia teoretyczne jednego rodzaju sztuki na inny? Jak funkcjonowali artyści, łączący różne obszary (Wyspiański, Czyżewski, Hulewicz)?

Chcielibyśmy, aby refleksja nad powyższymi tematami została przeprowadzona wielopłaszczyznowo, z uwzględnieniem perspektyw różnych dyscyplin wiedzy. W związku z tym na konferencję zapraszamy historyków i teoretyków sztuki, teatrologów, filmoznawców, historyków literatury, prasoznawców, socjologów, historyków i kulturoznawców.

Konferencja w języku polskim i angielskim.

Materiały z konferencji publikowane będą wyłącznie w języku angielskim w serii „Studies on modern art” t. 7.

W skład Komitetu Organizacyjnego wchodzi:

dr Małgorzata Geron

prof. Jerzy Malinowski (przewodniczący)

dr hab. Rafał Moczko

KOSZTY UCZESTNICTWA: 150 zł; dla doktorantów – 70 zł

Zgłoszenia uczestnictwa w konferencji na załączonym formularzu przyjmuje **do 30 czerwca 2017 roku** dr Małgorzata Geron: ✉ m.geron@poczta.fm